

СТАНОВИЩЕ
ЗА ДИСЕРТАЦИОННИЯ ТРУД НА ПЛАМЕН МИХАЙЛОВ
„БЪЛГАРСКИТЕ СВЕТИИ И МАНАСТИРИ В
ПОКЛОННИЧЕСКО-ПРОСВЕТНАТА ДЕЙНОСТ СРЕД
МЛАДЕЖТА“
ЗА ПРИСЪЖДАНЕ НА ОБРАЗОВАТЕЛНАТА И НАУЧНА СТЕПЕН
„ДОКТОР“ ПО ПРОФЕСИОНАЛНО НАПРАВЛЕНИЕ 2.4. РЕЛИГИЯ
И ТЕОЛОГИЯ (Християнско поклонничество)
от проф. дфн Нина Димитрова

Пламен Михайлов има впечатляващо разнообразна биография, но във връзка с процедурата по защитата на неговия дисертационен труд следва да се отбележи най-вече фактът, че е магистър от Богословския факултет на Софийския университет „Св. Климент Охридски“ и че дисертационното изследване има пряка тематична връзка със защитената дипломна работа.

За член на научното жури в настоящата процедура съм назначена със Заповед на Ректора на Софийския университет РД 38 – 347 от 02. 07. 2024 г.

Дисертацията е структурирана в две части, в които са поместени седем глави. Освен тях тя включва предговор, увод, заключение, списък на използваната литература (изворна, коментарна и интернет-ресурси, общо 150 заглавия), както и няколко приложения. Всички те съставят 207 страници.

В предговора са изложени личните мотиви за написването на дисертационното изследване, а уводът съдържа задължителните компоненти като актуалност на темата, обект и предмет, цел и задачи, методологически инструментариум, състояние на досегашните изследвания в научното поле. Актуалността е основана на обстоятелството, че делото на светиите в националната история е недооценено. Целта е ясно формулирана (да отбележа, че текстът като цяло е написан ясно и разбираемо); в рубриката *обект и предмет* е уговорено, че е направена подборка в търсеното отношение и са представени на вниманието ни 70 личности (с български произход), както и – също подбрани – духовни школи и свети обители.

Забележителното в предлаганата за рецензиране работа на Пламен Михайлов е, че тя е предимно с практико-приложна насоченост. Различното – технико-математическо – образование на докторанта е съществено условие за удовлетворителния резултат от дисертационното изследване, поставило си за цел изработването на предназначена за младежта интерактивна карта и годишна програма за индивидуално или групово поклонничество, свързано с български светии и манастири. Авторът предлага и други, тематично свързани, образователни материали.

Въпреки че успешният практически приложим резултат е основното „оправдание“ за написването на настоящото дисертационно изследване, в теоретично отношение виждам определена заслуга в утвърждаването на връзката между личности и местообитания – ще цитирам автора: „Именно извеждането на най-значимите „светообитания“ с цел да послужат за съживяване на молитвената връзка чрез православно поклонничество е търсеният резултат...“. Този акцент, анонсиран още в началото на работата, остава валиден за целия текст и е едно от достоинства му тъкмо в теоретично отношение. Мисля обаче, че избраният термин не е сполучлив – под „светообитание“ (каквото е предложението на Пламен Михайлов) обичайно се подразбира „обитаване в света“, а не „обитаване от светия“.

Във връзка с описанието на хронологичните граници на изследването ми направи впечатление една бележка под линия, която обяснява основанията на автора да говори за „османско робство“, а не за „османско владичество“ – според него това е липсата на свобода на вероизповеданията. По времето на социализма също се говореше за „робство“ („турско робство“), като основанията бяха различни. Но нека оставим критериите за тази класификация да бъдат предлагани и утвърждавани от историческата наука, иначе рискуваме да изпаднем в непрофесионализъм.

И така, част първа представя български светии от четири исторически периода: Първото българско царство (681 – 1018), Византийското владичество (1018 – 1185), Второто българско царство (1185 – 1396), Османското робство (1396 – 1878), като портретите от тези обособени периоди съставят

съдържанието на четирите глави, завършващи винаги с конкретни изводи. Направи ми впечатление, че от редакция се нуждае едно твърдение (от с. 47), в което се казва, че св. Теодосий „изобличава редица езически обичаи, юдаизъм, богомилска, иконоборска и други лъжеучения...“ – къде е тук мястото на юдаизма сред езичеството и лъжеученията?

Втората част е озаглавена „Катехизация и поклонничество“ и е изцяло подчинена на принципа за връзката между място и личност при описанието на избраните духовни школи. Третата и последна глава на тази част е посветена на примерните програми и материали за младежка поклонническо-просветна дейност.

Мисля, че твърдението как православният светоглед в последните десетилетия е примесван с езотерично възприятие за духовност и е приравняван с антропоцентрични възгледи (с. 149) се нуждае от изяснение.

Авторефератът точно предава духа и съдържанието на дисертацията. В него е включена самооценката на автора за направените три научни приноси, с чиято претенция съм съгласна.

Докторантът има четири публикации по темата на дисертацията, както и девет други в „Епархийски глас“.

В заключение: като член на научното жури ще гласувам с „да“ на Пламен Анатолиев Михайлов да бъде присъдена исканата образователна и научна степен „доктор“ в професионално направление 2.4 *Религия и теология*, специалност *Християнско поклонничество*.

17. 09. 2024

Подпис: